
Suzana Goldin

Glazbena škola Ivana Matetića Ronjgova, Pula
suzana.goldin@skole.hr

DOI
<https://doi.org/10.32458/ei.30.8>

Noel Šuran

Centar za nematerijalnu kulturu Istre Etnografskog muzeja
Istre – Centro per la cultura immateriale dell'Istria del Museo
etnografico dell'Istria, Pićan
noel@emi.hr

UDK
37.091.214.18-027.556:784.4(497.571)

Stručni rad
Primljeno: 16. srpnja 2025.
Prihvaćeno: 15. kolovoza 2025.

Fakultativna nastava tradicijske glazbe Istre u Glazbenoj školi Ivana Matetića Ronjgova, Pula

Glazbena škola Ivana Matetića Ronjgova u Puli uvela je fakultativnu nastavu Tradicijske glazbe Istre kroz projekt Zavičajne nastave pokrenut od strane Istarske županije – Regione Istriana. Nastava se odvija kroz slušanje, analizu i praktično izvođenje prve i druge tradicije te hibridnih glazbenih stilova. Cilj fakultativnog predmeta jest poticanje kreativnosti i kritičkog promišljanja o tradicijskoj glazbi kao živoj praksi. Učenici ističu da su kroz nastavu bolje upoznali istarske dijalekte, glazbu i plesove, što pridonosi očuvanju lokalnoga kulturnog identiteta.

Ključne riječi: učenici, zavičajna nastava, glazbena škola, dvoglasje tijesnih intervala, *kanat*, *tarankanje*, tradicijska glazba, *balun/balon*, Istria

UVOD

S tradicijskom glazbom mladi se danas najčešće susreću u folklornim i kulturno-umjetničkim društvima. Nekada se ta glazba usvajala u obitelji i lokalnoj zajednici. U školskim ustanovama dugi niz godina postojale su folklorne skupine koje su se realizirale u sklopu izvannastavnih aktivnosti. Posljednjih desetak godina u Istarskoj županiji/Regione Istriana provodi se projekt *Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije* kojem je cilj „formiranje institucionalnog oblika očuvanja istarskog zavičajnog identiteta, te čuvanje svog regionalnog bogatstva i naše regionalne posebnosti“ (Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije 2023). U projekt su uključene gotovo sve predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove u Istri. Svake godine Istarska županija raspisuje natječaj za financiranje programa zavičajne nastave. Svaka odgojno-obrazovna ustanova može predložiti projekt koji će provoditi tijekom godine. Teme su slobodne i raznolike.

Slika 1. Zavičajna nastava u GŠ IMR Pula (foto: Noel Šuran)

Glazbena škola Ivana Matetića Ronjgova Pula¹ započela je provoditi zavičajnu nastavu od školske godine 2019./2020. Učenci su dobili mogućnost da uz klasičnu glazbu upoznaju i spoznaju tradicijske glazbe Istre. Tri školske godine zavičajna nastava provodila se projektno, da bi u školskoj godini 2022./2023. kao dodatak kurikulumu zavičajna nastava bila uvedena kao fakultativni predmet pod nazivom Tradicijske glazbe Istre.

OD NOSAČA ZVUKA DO FAKULTATIVNE NASTAVE...

U školskoj godini 2019./2020. provodio se projekt u suradnji s predškolskom ustanovom Rin Tin Tin i Dječjim vrtićima Pula s kojima je napravljena pjesmarica, a s učenicima Glazbene škole IMR Pula snimljen je nosač zvuka – CD na kojemu se nalaze istarske uspavanke *Istarske nine nane – Nine nane Istriane*. Učenci škole odsvirali su i otpjevali uspavanke na tradicijskim tekstovima istarskog kraja, koje su aranžirali, a poneke su skladali i sami profesori u školi. Na CD-u se nalazi dvanaest vokalno-instrumentalnih pjesama obrađenih kroz razne instrumentalne sastave: *Dormi mia picia, dormi* iz Marušići, *Ča to šuška* iz Pregare, *Fame le nine* (Istra),

¹ U nastavku teksta GŠ IMR Pula.

Zaspala je ljuba Ivanova iz Boljunske vale, *Nina oh, nina oh* iz Gradinja, *Prvo lito ki san služi* iz Martinčiči, *Šu je oča* iz Černehovog brega, *Orco* iz Oprtlja, *Fa le nane* iz Brtonigle, *Zibala Ane* iz Pična, *Zaspal Pave* iz Premanture i *Homo spat* iz Strohi. Ovaj nosač zvuka bio je u školskoj godini 2020./2021. nominiran za najbolji dječji album glazbene nagrade Porin. Glazbena voditeljica projekta bila je profesorica Suzana Goldin, glazbeni producenti bili su Edi Cukerić i Branko Crnogorić, dok je etnomuzikolog Dario Marušić napravio odabir pjesama.

Sljedeće školske godine 2021./2022. provodio se projekt *Upoznaj, istraži i dokumentiraj tradicijsku glazbu Istre* u koji su bili uključeni vanjski suradnici Dario Marušić, Noel Šuran i Nuša Hauser. Pokaznim predavanjima i vođenim slušaonicama učenici su upoznali raznolikosti istarskih glazbenih tradicija. Susreli su se s drugačijim glazbenim jezicima koji se razlikuju po zvuku, boji, ritmu, melodiji, estetici i drugim tematskim sadržajima. U sklopu programa održana je terenska nastava u Pičnu, u Centru za nematerijalnu kulturu Istre Etnografskog muzeja Istre – Centro per la cultura immateriale dell'Istria del Museo Etnografico dell'Istria², gdje je održana i prezentacija projekta i promocija kratkog filma (Glazbena škola Ivana Matetića-Ronjgova 2022). Cilj projekta bio je učenicima približiti tradicijske glazbe i glazbala Istre.

Zatim je u školskoj godini 2022./2023., kao dodatak kurikulumu, zavičajna nastava uvedena kao fakultativni predmet pod nazivom Tradicijske glazbe Istre, koja se i dalje uspješno provodi s velikim interesom učenika i možemo reći da je to primjer dobre prakse. Nastavu održavaju profesorica Suzana Goldin, izvrsna savjetnica iz matične ustanove te vanjski suradnici etnomuzikolog Dario Marušić i etnolog Noel Šuran, kustos u Etnografskom muzeju Istre – Museo etnografico dell'Istria, djelatnik u CENKI – CECIL.

Smisao nastave je upoznavanje i razumijevanje tradicijske glazbe Istre u antropološkom smislu, tragom suvremene etnomuzikološke paradigme u promišljanju njezinih višeslojnih razina. Imajući u vidu pristup tradiciji kao kontinuiranom procesu, a ne tek baštinenom skupu neupitnih činjenica, ovim se načinom pruža polaznicima nekoliko mogućnosti kritičke interpretacije te se time povećava i njihova razina svijesti o samim procesima pripisivanja konkretnih značenja.

Učenici se kroz pokazna predavanja i vođene slušaonice upoznaju s raznolikostima istarskih glazbenih tradicija. Učenje tradicijskog pjevanja i sviranja temelji se na slušanju i oponašanju izvedbi nositelja tradicijskih glazbi. U nastavi se obrađuju primjeri iz prve tradicije: dvoglasje tijesnih intervala („u dva“/na tanko i debelo; taranjkanje; bugarenje; diskantno dvoglasje), primjeri iz druge tradicije: glazbeni oblici koji tendiraju duru (glazbena praksa violine i *bajs*; *bitinade*; *arie da nuoto*; starogradske pjesme) te hibridni oblici poput *perojskog pojanja* i crkvenih napjeva.

Svake godine ovisno o interesima učenika fokus stavljamo na određene glazbene fenomene Istre. Tako smo u školskoj godini 2023./2024. naglasak stavili na glazbenu praksu violine i *bajs*³ pod nazivom *Gunjci u školi*. Te je godine fakultativni predmet upisalo dosta učenika koji sviraju gudačke instrumente pa smo odlučili raditi više na spomenutom glazbenom fenomenu koji je uvršten u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Projekt *Gunjci u školi* financiralo je i

2 U nastavku teksta CENKI – CECIL.

3 Tipični sastav tradicijskih *gunjaca* uključuje violine (jednu ili dvije) i *bajs* (*leron*), a mogu im se pridružiti i klarineti (*klarini*), trube (*korneti*), tube (*bombardini*) i sl. U novije vrijeme često su uključene i harmonike, gitare i drugi instrumenti. Danas se smatra da *gunjci* moraju imati *bajs* u sastavu, dok su violine sve rjeđe. Njihov repertoar uglavnom je plesni: *polke*, *valceri*, *šaltini*, *mazurke*, *marče*, *mafrine* i *cotići*, *vilote*, *forlane*...

Slika 2. Učenci i mentorica na tvrđavi Punta Christo u Štinjanu za vrijeme snimanja spota *Naš balun* (foto: Ida Skoko)

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Učenci gudači upoznali su i usvojili specifičnu istarsku tradicijsku tehniku sviranja violine i *bajsa*, dok su ostali učenci uvježbavali tradicijski ples *Giardinieru*⁴ i pjevanje višeglasnih pjesama. Na kraju školske godine snimili smo i kratak presjek naših aktivnosti (Glazbena škola Ivana Matetića-Ronjgova 2024). Valja napomenuti da naši učenci redovito nastupaju na školskim koncertima i mnogim festivalima i smotrama tradicijske glazbe diljem Istre (*Zarozgajmo na Čićariji* u Lanišću, *Zakantajmo i zasvirimo po staroj užanci* u Barbanu, *Zakantajmo istrijske kante* u Baratu, *Polivocalità di tradizione/Tradicijsko višeglasje* u Šišanu, *Supci pud mavricun* u Grimaldi...). Prošle godine nastupili su na državnom stručnom skupu glazbenih pedagoga koji je održan u Puli.

4 Ples *giardinera/vrtlarica* još se krajem četrdesetih godina prošlog stoljeća prakticirao od strane učenika škole u Livadama. Iako sveden na plesnu igru, ples sadrži elemente koji ga povezuju s plesovima *contradansa*. Informatori su potvrdili da su u prvoj polovici 20. stoljeća još plesali i odrasli. Vjeruje se da se ples raširio u vrijeme Ilirskih pokrajina u obliku kvadrilje s dva para koji plešu okrenuti jedan prema drugome. Ples se sastoji od četiriju figura.

NAŠ BALON

Školske godine 2024./2025. naglasak smo stavili na tradicijski tekst. Nastojali smo učenicima objasniti kako tekstovi nastaju, kako se prenose i kako se mijenjaju. Važno je znati kako u folklornom miljeu još uvijek prevladava stav kako su autori tradicijskih pjesama nepoznati, anonimni; međutim, to nije posve točno. Ive Rudan ističe kako se u narodu, a čak ni u znanosti nije postavljalo pitanje tko je tvorac neke narodne pjesme, već je bilo važno tko i kako izvodi pjesmu odnosno svirku. Zbog takvih prilika u kojima se pažnja uglavnom usmjeravala na uspjeh izvođenja ostalo je posve zanemareno pitanje stvaranja, oblikovanja pjesama, odnosno melodija (Rudan 1979: 128). Nastojalo se mistificirati narodne pjesme i pridavati im veću starost od stvarne. Smatralo se da je pjesma kojoj autor nije poznat arhaičnija i samim time vrijednija. *Istrijanska kanta* primjer je arhaičnoga glazbenog jezika, međutim, velik dio melodija i tekstova tradicijskih pjesama koje se danas izvode zapravo nisu toliko stare koliko se želi vjerovati, odnosno nastoji prikazati. Rudan u knjizi *Narodna čakavska poezija* navodi kako su „rijetki primjeri pjesama koje su sačuvala i pjevni oblik od veće starine“ (Rudan 1979: 132; Šuran 2021: 113).

Posljednjih tridesetak godina 20. stoljeća u Istri su postojale brojne pjevačke odnosno sviračke skupine koje su se nadmetale u smislu kvalitete izvedbe, uvježbanosti te osmišljavanju novih napjeva. „Roverci“⁵ na čelu s glavnim pjevačem Milanom Orličem Bižulinom su među prvima stvorili svoj specifičan stil koji nazivamo roverskim. Šezdesetih godina 20. stoljeća nastajali su novi tekstovi i nove melodije. Rijetki su pjevači i svirači starije generacije koji su njegovali repertoar svojih starijih. Oni su u pravilu kako i svaka nova generacija težili za nečim novim, po vlastitom shvaćanju boljim i naprednijim. Svaki pjevač i svirač želio se po nečemu istaknuti. Mladi pjevači težili su za novim repertoarom, naročito onim modernijim“ (Šuran 2021: 109), naravno s temama koje su njima u to vrijeme bile bliske. Tako smo i mi učenicima kao primjer pustili pjesmu *Zrušili se baladuri* koju je napisao Josip Bilić Gašpar iz Režanci, a koju su izvodili brojni tradicijski pjevači i svirači poput Slavka Celijske i Pere Brgića, a koja zapravo opjevava društvene promjene nakon Drugoga svjetskog rata (deagrarijaciju i industrijalizaciju), napuštanje starog načina života i prelazak na novi, ekspanziju novoga, a prijezir i sramljenje od staroga načina života.

*Zrušili se baladuri pale su bankine
rodili se kantaduri z naše mladetine.*

*Ne pleše se drugo po staroj užanci
klate se na metar dugo i skaču kako janci.*

*Klateći se vajakantaju kante svačigove
za ke ni ne znaju odkud su ni čigove.*

*Kušeta njin se laskaju, na njih bičve bile
matere he praskaju ča su učinile.*

*One fatapošte još i kraće šiju
ki zna foši još će sve da se utkriju* (Bilić Gašpar 2014: 105).

Zadatak učenika bio je da za postojeću melodiju tradicijskog plesa *baluna* osmisle tekst koji bi bio njima i njihovim vršnjacima danas blizak, a kojim će prikazati na koji način oni danas žive i s kojim se problemima suočavaju. Učenici su usvojili nove riječi, ali se nisu poistovjećivali s tim

5 Roverci – žitelji Roverije. „Roveriju je najjednostavnije locirati „tamo negdje“ sjeverno od Vodnjana i južno od Svetvinčenta. Istočno se nalaze Barban, Divšići i Filipana, na zapadu u smjeru Bala naseljena je pustara.“ (Orlič 2014:5).

tekstom. Razgovor s učenicima doveo je do izraza koji su im bili bliži i s kojima su se mogli postovjetiti. Dosada je bila prva riječ koju su razgovorom potaknuli i koja je zapravo otvorila diskusiju na razne teme od socijalnih do antropoloških. Nakon riječi 'dosada' učenici su se opustili, otvorili i počeli nizati ostale riječi koje smo potom napisali na školsku ploču: mobitel, surfanje, diskriminacija radi različitosti, generacijsko nerazumijevanje, mentalno zdravlje, mediji, politika, kapitalizam, globalizacija, anglizam, engleski, dijalekt, lajkati, *bro*, stariji očekuju da smo mi na *kampanji*, a mi smo na mobitelima.

Za domaću zadaću trebali su osmisliti pjesmu u kojoj bi bile te riječi i to u tradicijskoj formi *taranjkalice* (rimovani dvostih). Nakon što se učenike potaknulo da budu 'svoji' i da budu slobodni u svojim razmišljanjima dogodila se kreacija novog teksta, njihovog teksta iz njihovog vremena. Učenici su donijeli razne rimovane dvostihove koje smo zatim složili u smislenu cjelinu, a pjesmu smo nazvali *Naš balon*⁶:

*Došli su nan mobiteli dosta nan je svega,
mediji su prevazišli svega i svačega.*

*Svi smo sad na mobitelu i ne gre nan škola
kušeljamo engleski, a hrvacki na pola.*

*Vrimena se mijenjaju lita vred prolaze
generacije za generacijom dolaze.*

*Internet se širi napro mladež zuri u luče
Neki sriću pronalaze dok se drugi muče.*

*Mediji i surfanje te E AJ nan vladaju
BRO, lajkaj, šeraaj, svašta ljudi sad spikaju.*

*Ne štimaju ninega ki želi svoj će biti.
Od diskriminacija tih živci su nan siti.*

*I na kraju, sustav je slobodu zagušija,
e moj brate u ča se sad naš svit pretvorija.*

Učenici su poslušali audiosnimku pjesme *Zrušili se baladuri* te su potom melodiju obradili po sluhu. Nakon što su zapisali svoj tekst otpjevali su ga na zadanu melodiju. Učenici su tekst izveli uz pratnju različitih glazbala: harmonike, male *roženice*, klarineta, trube i violine u aranžmanu Darija Marušića. Napjev su izvodili dvoglasno, u tercama s unisonim završetcima, kako se inače pjeva u podstilu *tarankanje*. Nakon uvježbavanja napjeva odlučeno je da se *Naš balon* zabilježi putem videospota. Snimanje i miksanje napravili su Edi Cukerić i Branko Crnogorčić. Snimanje spota obuhvatilo je dvije specifične lokacije (prostor škole i tvrđave Punta Christo u Štinjanu), čime je učenicima omogućeno da vide i sudjeluju u procesu nastanka glazbenog djela od teksta, aranžmana, uvježbavanja, snimanja audiozapisa do svih vizualnih aspekata nastanka glazbenog spota (snimanja videa, kostimografije, šminke...). Autori teksta su učenici GŠ IMR Pula: Nada Pliško (1. razred SGŠ), Katarina Perišić (2. razred SGŠ), Tatjana Čeko (2. razred SGŠ), Teodora Marčeta (4. razred OGŠ), Andrija Bužleta (1. razred SGŠ) i Armando Glasnović (6. razred OGŠ). Mentori su im bili Suzana Goldin, Darijo Marušić i Noel Šuran. Produkcija: IMR i Dokumentarist plus, kamera i montaža Ida Skoko, asistent Mladen Đaković.

6 *Balon* ili *balun* najpoznatiji je tradicijski ples u Istri. Danas ga izvode brojne folklorne skupine. Često se uz svirku *balona* zna *taranjkatiti*. *Taranjkanje* je pjevanje rimovanih dvostihova uz koje se umeću neutralni slogovi poput ta-na-na, taj-naj-naj i slično, održavajući pri tome ritamski obrazac.

ZAKLJUČAK

Cilj nastave je upoznavanje tradicijske glazbe Istre kroz suvremen i kreativan pristup. Tradiciju razmatramo kao živu praksu koja se stalno razvija, kao svojevrsan kontinuitet promjene. Tradicijska glazba može opstati samo ako ima aktivne stvaratelje – pjevače i svirače koji je razvijaju, obogaćuju i prilagođuju. Bez njih postaje statična i postupno iščezava. Svaki izvođač koji dobro poznaje tradicijske obrasce prilikom izvedbe dodaje vlastite improvizacije čuvajući pritom tradicijsku formu. Na kraju, svaka tradicijska pjesma – i tekst i melodija – proizvod je nečije kreativnosti i strasti prema glazbi.

Implementacijom ove prakse u školskoj ustanovi cilj je bio potaknuti učenike da na tradicijskom modelu izgrade novo, ono što je sada i ovdje, o onome što ih okružuje i u čemu i s čime žive. Promišljanjem o načinu života učenike se potaknulo na stvaralaštvo, kreativnost i najbitnije: izražavanje mišljenja i stavova kroz tekst. Također, vezano za ono što im je bilo strano i daleko, osvjestili su kako je to jednom bilo nekome blisko te činilo svakodnevicu.

Pojam tradicije učenici su shvatili na primjeru koji su sami uz pomoć mentora kreirali i stvorili. Učenici su stvaranjem svoga teksta proniknuli u svijet u kojem žive te iznijeli svoje razmišljanje i svoje stavove.

Ovaj pristup omogućuje učenicima kritičko razmišljanje o procesu pridavanja značenja glazbi, povećavajući njihovu svijest o kulturnim i društvenim kontekstima. Kroz aktivnu participaciju i praktične aktivnosti učenici su dublje razumjeli ulogu glazbe u oblikovanju kulture i svakodnevnog života.

I za kraj, iz perspektive učenika nekoliko misli o zavičajnoj nastavi koje su učenici napisali:

Moji dojmovi sa zavičajne nastave:

- naučila sam nove istarske riječi
- po prvi put sam čula neke istarske pjesme
- upoznala sam se s novim načinima pjevanja
- čula neke instrumente po prvi put
- malo sam bolje upoznala istarsku tradiciju
- često pjevamo, plešemo i slušamo istarsku tradicijsku glazbu :-)

M. J.

Učenica Teodora evaluaciju fakultativnog predmeta sažela je u obliku akrostiha:

*Zavičajna nastava predmet je zabavan,
Ali uz to i malo naporan!
Vajka ništo delamo
I nikad nan ni dosadno!
Čakavski jezik govorimo,
Ali i tradicije čuvamo!
Jako se zavičajnoj nastavi veselimo,
Na njoj pjevamo, igramo se i plešemo,
Ali također i učimo!*

LITERATURA I IZVORI

- BILIĆ GAŠPAR, Josip. 2014. *Mali svijet*. Pazin: Matica Hrvatska.
- GLAZBENA ŠKOLA IVANA MATETIĆA-RONJGOVA. 2022. *Upoznaj istraži i dokumentiraj tradicijske glazbe Istre*. Videozapis. Objavio „Ivan Matetić Ronjgov“, 2. lipnja 2022. YouTube, 6:58, <https://www.youtube.com/watch?v=8g1zfwruUYI> (pristup 24.6.2025.).
- GLAZBENA ŠKOLA IVANA MATETIĆA-RONJGOVA. 2024. *Zavičajna nastava GŠ IMR Pula*. Videozapis. Objavio „Ivan Matetić Ronjgov“, 20. lipnja 2024. YouTube, 3:37, <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=pR6L3KJ2Wr8> (pristup 24.6.2025.).
- INSTITUCIONALIZACIJA ZAVIČAJNE NASTAVE ISTARSKÉ ŽUPANIJE. 2023. „Početna“. *Zavičajna nastava Istarske županije*, <https://www.za-nas.hr/> (pristup 24.6.2025.).
- ORLIĆ, Drago. 2014. *Roverija : posvećeno babi Uljki i unuki Uljki*. Svetvinčenat: Općina Svetvinčenat.
- RUDAN, Ive. 1979. *Narodna čakavska poezija na tlu Istre i Hrvatskog primorja*. Pula: Čakavski sabor.
- ŠURAN, Noel. 2021. *Etnološko istraživanje istarskog dvoglasja i istarskog identiteta*. Doktorski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:117202> (pristup 24.6.2025.).